

NewsLetter 20

Years

THE OFFICIAL NEWSLETTER OF THE AMERICAN CHAMBER OF COMMERCE IN ALBANIA

OPINION EKONOMIK

COVID-19, KATASTROFAT NATYRORE DHE EFEKTET NË EKONOMI

Avni Ponari
CEO SIGAL UNIQA Group Austria

Koronavirusi është një fatkeqësi e madhe botërore, e paparashikuar dhe e paprogramuar gjëkund, por në fund të fundit ne duhet të dalim edhe me disa konkluzione nga kjo betejë e hidhur, dhe me siguri këtë po bëjnë të gjitha shtetet...

» Në faqen 3

Lajme Anëtarësh

Welcome Anëtar i ri
Albanian Consultancy

Lajme Anëtarësh
“Cape of Rodon Green Village”

» Në faqen 2

COVID 19- ECONOMIC

NEWS

Pasoja Covid-19 në tregun bankar shqiptar - Raporti BEI: Kredia do të ndikohet negativisht, por tregu ka një pozitë të kënaqshme

» Në faqen 6

KLIMA E BIZNESIT

ANKETA E KËSHILLIT TË INVESTIMEVE,

Sektorët që u goditën më shumë nga COVID-19

Në faqen 2

EKONOMI

NDIKIMI I SEKTORIT TË NDËRTIMIT NË EKONOMINË SHQIPTARE

Klodiana Ajazi
INOVEST

Në faqen 5

Sektori i ndërtimit është një nga veprimtaritë më të rëndësishme të ekonomisë shqiptare, që ndikon drejt për drejt në zhvillimin ekonomik të vendit. Ky sektor ka një ndikim direkt në Produktin e Brendshëm Bruto (PBB), ku në vitin 2019 aktivitete të pasurive

të paluajtshme kanë pasur një ndikim në rritjen e PBB-së me +0,51 pikë përqindje dhe vetë ndërtimi me +0,43 pikë përqindje. Ndikimi i këtij sektori vihet re në shumë aspekte siç janë punësimi, taksat e paguara në pushtetin vendor, likuiditeti qarkullues, zhvillimi në infrastrukturë, zhvillimi i zonave, etj.

Armi Ponari

CEO SIGAL UNIQA Group Austria

Koronavirusi është një fatkeqësi e madhe botërore, e paparashikuar dhe e paprogramuar gjëkund, por në fund të fundit ne duhet të dalim edhe me disa konkluzione nga kjo betejë e hidhur, dhe me siguri këtë po bëjnë të gjitha shtetet.

Përtej gjithë kësaj, pjesa tjetër më e rëndësishme për të cilën duhet të flasim është ekonomia. Çfarë po ndodh me sistemet ekonomike dhe kush po goditet më shumë nga kjo pandemi? A i kemi nxjerrë mësimet nga kjo pandemi që po vazhdon të gjunjëzojë mbarë botën?

Siç thotë edhe historiani i njohur, Yuval Harari, "Ne nuk mund të parandalojmë shfaqjen e sëmundjeve të reja infektive, por sidoqoftë ne kemi fuqinë të frenojmë këtë lloj sëmundje epidemike dhe ta parandalojmë atë të vrasë miliona njerëz". Kësaj unë do t'i shtoja edhe që ne kemi mundësinë që të parandalojmë shkatërrimin e ekonomisë.

Kjo pandemi ekspozoi brishtësinë e ekonomive tona, duke paraqitur sfida madhore në zinxhirin e furnizimit dhe goditjen e bizneseve të tilla si bursa, linjat ajrore, udhëtimet, luhatjet e tregjeve financiare, sektorin ban-

kar dhe atë të sigurimeve dhe të të gjithë zinxhirit të shërbimeve në hoteleri-turizëm, bar-kafe dhe dyqane. Kështu, kjo pandemi nuk është thjesht një krizë mjekësore, por gjithashtu sociale dhe ekonomike.

Siç kuptohet, kjo pandemi nuk njih kufij, po rrezon të vegjël e të mëdhenj, të suksesshëm apo më

pak të suksesshëm, të bardhë apo me ngjyrë, e gjithë bota sot është e gjunjëzuar para saj. Në këtë situatë ku ndodhemi, pyetja që shtrohet është: kjo situatë e përbotshme apo edhe llojet e tjera të krizave dhe katastrofave që kemi kaluar apo që mund të vijnë në të ardhmen a kanë ndonjë mbrojtje?

Nevojat e mëdha kërkojnë zg-

COVID-19, KATASTROFAT NATYRORE DHE EFEKTET NË EKONOMI

jidhje të mëdha. Një vend i vogël është vështirë të mbrohet, por lehtë të qeveriset. Mjafton të kesh dëshirën dhe të vendosësh njerëzit në punë.

Në botë ka me qindra kompani që kanë të punësuar aq sa është e gjithë popullsia e punësuar në Shqipëri. Atëherë një skanim i mundshëm i të gjithë sektorëve mbi nevojat reale dhe më pas një vlerësim real, dhe jo vetëm kaq, por duke klasifikuar rreziqet e mundshme dhe mbrojtjet nga ana tjetër është i domosdoshëm.

Sigurimet në rrugë institucionale, skemat e garantimit dhe mbrojtjeve financiare për individin dhe kompanitë lindën si nevojë e kohës. Falë kësaj garancie siguruese askush nuk do të dëmtohet në mënyrë të pakthyeshme, sepse rreziku potencial është i mbuluar.

Nga pikëpamja social-ekonomike, pandemitë janë njësoj si katastrofat natyrore vetëm se katastrofat janë lokale ndërsa pandemitë globale.

Në 500 vite, sipas dokumenteve shkencore, përlogaritet që bota të ketë kaluar 15 pandemi globale dhe mijëra katastrofa natyrore. Vetëm në Shqipëri, sipas raportit 2018, të FAO-s (Food and Agriculture Organization, të Kombeve të Bashkuara) në Shqipëri në 150 vitet e fundit kanë ndodhur 4000 katastrofa natyrore. Vetëm në 20 vitet e fundit, nga përmbytjet e mëdha është shpallur tri herë gjendja e "Katastrofës Natyrore". Përveç humbjes së jetëve njerëzore, ajo ç'ka këto pandemi kanë vlarë më tepër ka qenë ekonomia.

Sipas disa vlerësimeve të studiuesve Melecky dhe Raddatz 2011, katastrofat natyrore kanë rritur shpenzimet e qeverisë me një mesatare prej 15 për qind dhe kanë ulur të ardhurat me rreth 10 për qind gjatë pesë viteve pas një katastrofe, duke çuar në një rritje

të konsiderueshme të deficitit të përgjithshëm të buxhetit.

Tërmetet e vitit të kaluar vendosën në qendër të vëmendjes siguruesit, të cilët janë përmblytur nga kërkesat për kompensim dëmsh. Për të dy tërmetet janë dëmshpërblyer mbi 5000 qytetarë që kanë qenë të siguruar dhe të tjerë janë në proces. Tregu i sigurimeve ka paguar miliona euro, duke përmbytur detyrimet ndaj klientëve dhe duke treguar përgjegjshmëri për punën dhe misionin e tyre.

Po sa veta u dëmtuan nga tërmeti? Me mijëra. Sa përfituan? Shumë pak. Sepse duhet të ishim të gjithë të siguruar, për t'u mbrojtur financiarisht dhe që të ketë vijimësi normale të jetës. Të bën përshtypje që ato dy tre ditë pas tërmetit pati ndonjë të siguruar, si duket nga frika e momentit, më pas toka u qetësua dhe njerëzit heshtën! Përsëri në dorë të Zotit!

Situata është pothuajse e njëjtë tani. Nuk kemi tërmet, por kemi pandemi. A ka sigurim ndaj pandemisë? Patjetër që ka. Sot çdo ngjarje që ndodh në tokë është e sigurueshme. Nëse këto biznese që sot janë mbyllur përkohësisht do ishin të siguruar, atëherë gjithçka do ishte paguar. Pra, nëse një fason, hotel apo linjë ajrore do kishte marrë edhe këtë lloj sigurimi, përveç sigurimeve bazë, atëherë shoqëritë e sigurimit do bënin kompensimin e dëmeve të shkaktuara nga pandemia.

Është shumë e domosdoshme që një kompani të sigurojë ndërprerjen e biznesit, sepse sigurimi krijon mundësinë që ta vijosh biznesin nësoj siç ka qenë më përpara. Sigurimi përfshin fitimin e munguar, pagat e punonjësve dhe këto janë të mirëpërcaktuara në kontratë, me një limit të përcaktuar në varësi të primit të paguar dhe rreziqeve të mbuluara, në bazë të kapaciteteve dhe fuqisë financiare të kompanisë e cila kërkon të sigurohet.

Por pyetja që natyrshëm lind është: Sa kompani në Shqipëri e kanë një sigurim të tillë? Në hi-

“Ndërsa nëse i referohemi botës së zhvilluar, atje jo vetëm biznesi që ka absolutisht të siguruar çdo gjë, por edhe individët nuk mund të mendohet që të mos kenë të paktën **3 sigurime: jetën, shëndetin dhe pronën.**”

storinë time 30-vjeçare me sigurimet, vetëm një kompani e huaj në Shqipëri pati siguruar çdo gjë, jetën e punonjësve, shëndetin e tyre, asetet e kompanisë dhe sigurimin e ndërprerjes së biznesit. Pra në 30 vite sigurime, vetëm një kompani e ka patur këtë sigurim dhe kjo natyrisht që ishte kompani e huaj.

Ndërsa nëse i referohemi botës së zhvilluar, atje jo vetëm biznesi që ka absolutisht të siguruar çdo gjë, por edhe individët nuk mund të mendohet që të mos kenë të paktën 3 sigurime: jetën, shëndetin dhe pronën.

Në Singapor për shembull, gjatë periudhës së pandemisë që po kalojmë, sistemi i serverave nuk arrinte të mbante ngarkesën e madhe të aplikimeve nga kërkesat për sigurim jete, shëndeti, etj.

Dua të sjell një shembull nga Austria sa i përket sigurimit të biznesit. Një prej fabrikave më të mëdha të prodhimit të birrës atje, e cila e kishte provuar para 102

vitesh një pandemi të tillë, atë të Gripit Spanjoll, i cili mori 50 milionë jetë njerëzish, e bënte sigurimin e ndërprerjes së biznesit çdo vit, duke përfshirë edhe vitin e kësaj pandemie që ndodhemi. Dhe sot, pavarësisht se është ndërprerë biznesi i saj për shkak të COVID-19, ajo ka të mbuluar nga kompania e sigurimit edhe pagat e punonjësve, edhe fitimin e munguar dhe çdo gjë që ka të bëjë me biznesin e saj.

E pra, gjithçka është e mundur, por për ne është pak e vështirë ta kuptojmë dhe besojmë, por ja që ekzistojnë edhe këto sigurime edhe këto mbulime, sepse kjo industri i ka edhe ekspertizat dhe kapacitetet financiare.

Fatkeqësisht, industria e sigurimeve në Shqipëri është shoqëruar gjatë gjithë këtyre 30 viteve të ekzistencës së saj nga një lloj “pandemie”, ku rritja për frymë e sigurimeve është vetëm 30 euro, pra me 1 euro në vit.

Në të gjithë këtë peisazh ndikon trashëgimia jonë e një men-

taliteti komunist, ku mendohet që është shteti ai që duhet të na nxjerrë nga çdo fatkeqësi dhe nuk e shohim si përgjegjësi individuale. Ose e kuptojmë këtë si një mbështetje për industrinë e sigurimeve.

Por në fakt nuk është kështu. Sigurimet dhe zgjerimi i tyre janë një mbështetje për qytetarët dhe rritje e personalitetit të tyre. Në vende ku nuk ka industri sigurimi të zhvilluar dhe ku individi është tërësisht i varur nga shteti, detyrimit mungojnë dhe liritë e individit, në themel edhe demokracia. Sepse pavarësia e individit dhe liritë e tij fillojnë nga financat dhe rriten ngadalë së bashku me to.

Ajo që bota ka mësuar ndër vite e shekuj, është se nuk mund t'u shpëtosh dot pandemive dhe katastrofave natyrore. Ndaj, është e nevojshme që shteti të implementojë politika parandaluese si përgjigje ndaj katastrofave natyrore. Qeveria duhet të marrë në konsideratë përdorimin e metodave të hartuara nga ekspertë që kanë studiuar qasjet për parandalimin dhe përbalimin e efekteve prej fatkeqësive natyrore, duke vendosur në rang kombëtar sigurimin ndaj katastrofave natyrore.

Si përfundim, duhet thyerje e konceptit se këto gjëra i rregullon qeveria, dhe duhet kaluar në ekonominë reale të tregut, ku gjithkush është përgjegjës për çfarë ka krijuar. Pra, duhen reforma të thella që njerëzit të dinë ku të drejtohen në rast fatkeqësish. Ne kemi fatin që nuk mund të eksperimentojmë, por mjafton të përshtasim legjislacionin me vendet e Komunitetit Evropian, duke ulur rolin kujdestar të Qeverisë dhe duke rritur rolin e qytetarit, i cili është pjesë e ekonomisë së tregut.

Është e rëndësishme të themi se tregu i sigurimeve në Shqipëri është i risiguruar në kompanitë më të mëdha të risigurimit në botë dhe hapësira që ne kemi për të siguruar katastrofa, pandemi apo çdo lloj ngjarje tjetër shkon jo në miliona, por në miliarda euro.